

Remissyttrande

Datum 2019-06-05 Vårt Dnr 2019/334
Ert dnr Fi2019/00980

Finansdepartementet
Avdelningen för offentlig
förvaltning
103 33 Stockholm

Kvarstad i mål om utdömande av vite och vissa andra ändringar i marknadsföringslagen (MFL)

Konsumentverket är i stora delar positivt inställt till de föreslagna förändringarna. För att uppnå ett starkt konsumentskydd och säkra efterlevnaden av de marknadsrättsliga reglerna även bland mindre seriösa aktörer behövs effektiva processuella verktyg av det slag som föreslås i promemorian.

Nedan kommenterar Konsumentverket förslaget i varje enskild del.

I promemorian anges att förslaget delvis har utarbetats med utgångspunkt i de åtgärder som diskuterats i betänkandet Ett reklamlandskap i förändring – konsumentskydd och tillsyn i en digitaliserad värld (SOU 2018:1). Konsumentverket konstaterar att vissa andra förslag som också diskuterades i det nu nämnda betänkandet inte finns med i den aktuella promemorian. Konsumentverket avslutar sitt yttrande med några kommentarer om ett av dessa förslag.

Kvarstad i mål om utdömande av materiella viten

Konsumentverket delar bedömningen att det kan finnas incitament för näringsidkare att försöka kringgå KO:s eller domstolens beslut om förbud vid vite genom att t.ex. tömma bolag på egendom när en process om vitets utdömande inleds eller är nära förestående. Konsumentverket har sett exempel på sådant agerande i sitt tillsynsarbete och KO har, såsom det har beskrivits i promemorian, försökt få till stånd beslut om kvarstad vid mål om utdömande av vite men fått avslag i samtliga instanser. Det finns därmed ett stort behov av

den föreslagna lagändringen. Konsumentverket ställer sig därför mycket positivt till att det införs möjlighet till kvarstad i dessa fall.

Kvarstad i mål om utdömande av processuella viten

I promemorian föreslås även att KO ska få möjlighet att ansöka om kvarstad i mål om utdömande av vite när det gäller så kallade processuella viten, det vill säga vitesförelägganden som har beslutats av Konsumentverket/KO för att få in yttranden, upplysningar, handlingar, varuprover och liknande under Konsumentverkets tillsynsarbete.

Konsumentverket tillstyrker förslaget.

Brottmålsreglerna i 26 kap. RB ska gälla för mål om utdömande av vite som meddelats med stöd av MFL

I promemorian föreslås att brottmålsreglerna i 26 kap. RB ska vara tillämpliga vid kvarstad i mål om utdömande av vite.

Konsumentverket delar bedömningen att det är lämpligt att reglerna i 26 kap. RB ska tillämpas när Konsumentverket/KO ansöker om utdömande av vite, eftersom brottmålsreglerna i övrigt gäller för mål om utdömande av vite.

Konsumentverket anser emellertid att det i marknadsföringslagen behöver anges uttryckligen vilka bestämmelser i 26 kap. RB som är tillämpliga vid Konsumentverkets/KO:s processer om vitesutdömande, eftersom inte alla bestämmelser i 26 kap. RB torde komma ifråga. Vidare anser Konsumentverket att det uttryckligen, antingen i lagtext eller i förarbetena till lagen, bör anges exempelvis att KO motsvarar en av parterna som får yrka på kvarstad enligt 26 kap. 2 § RB. Konsumentverket förordar även att det på samma sätt uttryckligen anges vad som motsvarar vissa begrepp som inte är direkt applicerbara i Konsumentverkets/KO:s verksamhet, t.ex. ”skäligen misstänkt”, se 26 kap. 1 § RB. Om detta inte förtydligas befarar Konsumentverket att det kan leda till tolknings- och tillämpningsproblem.

Upplysningsbestämmelsen i 1 § andra stycket MFL tas bort

Konsumentverket har i och för sig inte uppmärksammat att det finns ett stort behov av upplysningsbestämmelsen men det kan inte uteslutas att ett sådant behov finns, t.ex. bland mindre nystartade företag. I det fall upplysningsbestämmelsen ska tas bort i enlighet med förslaget förordar Konsumentverket

att den byts ut mot en generell upplysning om att det finns omfattande speciallagstiftning avseende marknadsföring i annexlagstiftning.

Biträde av Konsumentombudsmannen i tvister vid patent- och marknadsdomstolarna

I promemorian förtydligas att KO redan har möjlighet att biträda enskilda konsumenter vid skadeståndstalan som har samband med en talan om förbud och/eller åläggande vid Patent- och marknadsdomstolarna genom lag (2011:1211) om Konsumentombudsmannens medverkan i vissa tvister. Konsumentverket anser att det är mycket positivt med detta förtydligande.

Konsumentverket vill även lyfta att det finns ett behov av att KO på motsvarande sätt ska kunna företräda grupper vid skadeståndstalan som har samband med en talan i nu nämnda domstolar. Under den senaste tiden har Konsumentverket sett flera exempel på så kallade fejkmyndigheter, som vilselett konsumenter om vem som ligger bakom verksamheten och som därför förmått konsumenter att köpa en tjänst som konsumenten skulle ha kunnat få del av gratis genom den berörda myndigheten. KO har nått framgång i flera förbudsmål som har rört dessa aktörer. I dessa fall har konsumenterna drabbats av samma marknadsföring och samma skada i form av lika stora belopp som erlagts för de marknadsförda tjänsterna ifråga. I det fall KO hade möjlighet att föra grupptalan för konsumenternas räkning och föra en kombinerad förbuds- och skadeståndstalan skulle konsumentnyttan kunna bli stor till en förhållandevis liten insats. Det är rimligt att KO har möjligheten att gå in civilrättsligt i dessa skadeståndstvister såväl för enskilda konsumenter som för en grupp. Konsumentverket konstaterar att behovet har uppmärksamats även inom EU och att det i förslaget till direktiv om grupptalan för att skydda konsumenters kollektiva intressen (KOM (2018) 184 slutlig) föreslås att det ska vara möjligt att en grupptalan både omfattar förbud av en överträdelse och gottgörelse gentemot konsumenter i form av t.ex. skadestånd. Konsumentverket föreslår därför en ändring i 1 § förordning (2002:814) om behörighet för tingsrätter att handlägga mål enligt lagen (2002:599) om grupprättegång m.m., så att Patent- och marknadsdomstolarna blir en av de behöriga domstolarna för grupprättegång.

Övrigt

Med anledning av att promemorian hänvisar till de förslag som diskuterats i betänkandet Ett reklamlandskap i förändring – konsumentskydd och tillsyn i en digitaliserad värld (SOU 2018:1) vill Konsumentverket ta tillfället i akt och lyfta ytterligare ett förslag som saknas i promemorian, men som fanns med i SOU 2018:1.

Sedan 2016 kan marknadsstörningsavgiften fastställas till ett belopp mellan 10 000 – 10 miljoner kr och maximalt 10 % av näringsidkarens årsomsättning.

I SOU 2018:1 lyftes frågan om behovet av att öka maxbeloppet vad gäller marknadsstörningsavgiften och det anfördes att avgiften fortfarande framstår som allt för låg. I förslag till direktiv om bättre tillsyn och modernisering av EU:s konsumentskyddsregler (KOM (2018) 185 slutlig) framgår det också att sanktionerna i många EU-medlemsstater är för låga för att ha en avskräckande verkan, särskilt för företag som bedriver storskalig verksamhet över nationsgränserna. Konsumentverket ser behov av att frågan om marknadsstörningsavgiftens storlek utreds på nytt. Under pågående domstolsprocess har KO begränsats till att yrka marknadsstörningsavgift uppgående till endast 1 % av ett bolags årsomsättning, eftersom den andelen av omsättningen innebär att beloppsgränsen om 10 miljoner är uppnådd. Konsekvensen av det nu föreskrivna maxbeloppet för marknadsstörningsavgiften innebär att större företag får ”rabatt”, eftersom endast mindre procentandel av bolagets årsomsättning kan utdömas. En sådan ordning innebär inte något starkt incitament för företag med större omsättning att efterleva reglerna i marknadsföringslagen och bör därför ändras.

Detta yttrande har beslutats av biträdande KO/biträdande avdelningschef Daniel Karfs. I handläggningen har också processrådet Gunnar Wikström, juristen Emma Hedge och föredragande processrådet Ida Nyström deltagit.

.....
Daniel Karfs
Beslutande

.....
Ida Nyström
Föredragande